

Att ta klimatansvar hela vägen

**Vad gör bilmärkena på den svenska marknaden
åt den klimatpåverkan som inte syns i
testkörcykeln?**

Inledning: Minska bilens klimatpåverkan snabbt – och med alla medel!

De kommande åren är bilindustrin under press att minska sin klimatpåverkan, men kraven från EU och andra är inte så långtgående som vi önskat. Dessutom kan utsläppsminskningarna per bil komma att ätas upp av att vi kör fler mil i fler bilar – utan tillkommande lagstiftning och ändrade ekonomiska incitament är vi inte alls övertygade om att nedgång i årlig körsträcka verkligen är en bestående trend.

Vi måste göra mer. Det behövs förnyad, förstärkt och tydligare differentierad miljöbilsstimulans. Utvecklingen av klimatsmartare biobränslen måste skyndas på, liksom utfasningen av de fossila bränslena. Det behövs nya åtgärder för att underlätta att låta bilen stå. Och vi måste göra något åt de utsläpp som bilarna trots allt ger upphov till – de måste klimatkompenseras. Denna rapport fokuserar på vilket ansvar biltillverkarna tar för att minska bilens totala klimatpåverkan, givet de utsläpp bilen har per kilometer. Vi har granskat sex områden:

- **Klimatkompensation.** Vilka bilmärken kompenserar för de utsläpp bilarna ger upphov till, och hur är kompensationen utformad?
- **Sparsam körning.** Vilka bilmärken bistår sina kunder i att lära sig köra sparsamt, med miljö- och ekonomiska vinster?
- **Sponsring.** Vilka bilmärken sponsrar miljöinriktade projekt och organisationer?
- **Rätt tankning.** Vilka bilmärken av de som säljer bilar som kan framföras på etanol och gas, stimulerar kunden att tanka dem ”rätt” – och inte på bensin?
- **Egna fordon.** Hur ser det ut ur miljöperspektiv med den egna fordonsparken, i form av tjänste- och förmånsbilar?
- **Egen verksamhet.** I vad mån kompenserar bilföretagen den klimatpåverkan den egna verksamheten ger upphov till?

De flesta generalagenter tar någon form av miljöansvar åtminstone på något av ovanstående områden. Tre bilmärken står ut som de som tar ett störst samlat ansvar:

- **Land Rover** klimatkompenserar varje ny bils totala utsläpp de första 75 000 kilometrarna. Själva tillverkningen av bilen är också klimatkompenserad. Dessutom erbjuds köparen en gratis utbildning i sparsam körning i det egna fordonet. Land Rover har ett omfattande sponsringsprogram för miljöorganisationer och miljöprojekt, klimatkompenserar företagets egna flygresor och är enda bilmärket som skrivit på Naturskyddsföreningens klimatåtagande.
- **Volvo** klimatkompenserar sina etanolbilar 1500 mil per år under tre år. Dessutom erbjuds köparen en gratis utbildning i sparsam körning i det egna fordonet. Företaget sponsrar miljöprojekt och har flera initiativ för att kunden ska tanka sin bil ”rätt”.
- **Kia** klimatkompenserar varje ny bils totala utsläpp det första året och arbetar därefter för att kunden själv ska fortsätta klimatkompensationen. Sparsam körning-utbildning ska införas.

Av dessa tre är det Land Rover som har det mest långtgående programmet – kanske utifrån en medvetenhet att deras fordons orimligt höga användning av fossila drivmedel ger dem en rejäl

hemläxa på klimatområdet. Deras initiativ förtjänar beröm. Också Volvo och Kia står ut som två bilföretag som tar klimatansvar bortom det vanliga, om än båda med begränsningar – Volvos program omfattar bara miljöbilarna och klimatnyttan hos Kias projekt i Afrika är inte fullt ut säkerställd. Men det ska jämföras med övriga bilföretag som inte erbjuder någon klimatkompensation alls.

Det tar emot att berömma Land Rover, märket som är själva symbolen för onödigt stora, tunga och bränsleslukande fordon, med enbart SUV:ar, stadsjeepar och terrängfordon på programmet. Klimatkompensationen kan inte ändra på att en Land Rovers höga förbrukning bidrar till att oljan sinar allt snabbare, att dess höga halter kväveoxid bidrar till alltför mycket övergödning, försurning och luftrörsproblem, att dess blotta storlek bidrar till onödig trängsel i stadsmiljön där många av dessa fordon befinner sig och att dess utformning gör den till ett fordon vi inte vill se i närheten av oskyddade trafikanter. Men det går inte att komma ifrån att Land Rover är svaret på frågan ”Vilket bilmärke gör mest för att minimera klimatpåverkan i de aspekter som EU:s testcykel, officiella förbrukningsdata och miljöbilsdefinitioner inte fångar upp?”.

Mattias Goldmann
Gröna Bilister

Gröna Bilisters klimatkompensation

Gröna Bilisters klimatkompensationsprogram är utvecklat i samarbete med Tricorona, är i linje med Kyotoprotokollets riktlinjer och rekommenderas av Energimyndigheten. Sajten för klimatkompensation är speciellt inriktad på bilister, som enkelt kan fylla i hur mycket bränsle bilen drar, vilken bränsletyp det är och hur många mil man önskar kompensera (normalt den årliga körsträckan). Samtliga värden utgår ifrån Naturvårdsverkets och Vägverkets officiella utsläppsvärden för respektive bränsle, och dessa värden är i sin tur i linje med de som anges i EU:s biobränsledirektiv. Bland de aktörer som klimatkompenserar genom Gröna Bilister märks Bilpoolen.nu, Gjensidige Ecoförsäkring, MyMoney bilfinansiering och STCC Göteborgsracet, liksom flera riksdagsledamöter och åtskilliga privatpersoner.

Gröna Bilister arbetar också för att utöka antalet förare som genomgått utbildning i sparsam körning, i samverkan med Sveriges Trafikskolors Riksförbund, med Active Driving och genom påtryckningar mot kommuner och andra stora arbetsgivare. Med opinionsbildning och förslag på lagstiftning verkar vi för att etanol- och gasbilar verkligen tankas med avsett bränsle.

Gröna Bilister är första organisation som är certifierat klimatkompenserad av Tricorona, innebärande att verksamhetens alla utsläpp beräknas och kompenseras.

Klimatkompensation

Att klimatkompensera innebär att fastställa vilken klimatpåverkan fordonet har och därefter säkerställa en motsvarande utsläppsminskning på annat håll. I Gröna Bilisters tappning ingår dessutom att som ett tillkommande förstadium säkerställa att fordonets klimatpåverkande utsläpp minimeras.

Klimatkompensation har omgärdats med åtskilliga frågetecken, främst utifrån att

- Det anses att man ”köper sig fri” och därmed inte egentligen minskar sina utsläpp, vilket är vad som i grunden behövs.
- Projektens förmåga att faktiskt minska den samlade utsläppsmängden ifrågasätts, bl.a. utifrån frågeställningar om projekten verkligen blir av samt om de inte faktiskt skulle ha blivit av i alla fall.
- Projektens sidoeffekter kan vara negativa, t.ex. i form av sinande brunnar när trädplanteringen tar för mycket vatten.

Utifrån detta har FN:s Kyotoprotokoll tagit fram en lång rad rekommendationer för så kallade CDM-projekt, WWF (Världsnaturfonden) och närmare femtio andra organisationer har utarbetat en ”Gold Standard” för klimatkompensation och Energimyndigheten har listat ett antal organisationer de rekommenderar för frivillig klimatkompensation¹.

Endast tre bilföretag erbjuder klimatkompensation idag, enligt nedan.

Kia

Kias program ”Navigate” innebär att alla bilar klimatkompenseras ett år, oavsett körsträcka och oavsett om bilen byter ägare under tiden. Kompensationen sker med jatrophaodlingar i Mali, samordnade av Trees For Travel. Programmet lanserades av Kia i Holland, Kia i Sverige anslöt sig den 1 oktober 2008. Kia överväger enligt uppgift att lansera programmet globalt.

Cirka 5 000 lantbrukare engageras i nuläget, med totalt 1,5 miljoner jatrophaodlingar. Bönderna får en extra inkomst samtidigt som odlingarnas upptag av koldioxid kvantifieras och säljs. Bönderna är minoritetsägare (20 procent) i en fabrik som tillverkar biodiesel, glycerin (för två liter m.m.) och gödningsmedel, med kapacitet på en miljon liter per år. Koldioxidvinsten beräknas på tio års sikt, då varje jatrophaodling tar upp 50 kilo koldioxid. Växten har en beräknad livslängd på 50 år.

Kunden får information på www.minkia.se fyra gånger per år och här kan hon/han också efter ett år förlänga klimatkompensationen. Den som gör detta får ett ”årsmärke” att sätta på bilen. Här kan också den som köpt en Kia innan projektet startade klimatkompensera sin bil.

Projektet är inte i linje med Kyotoprotokollets rekommendationer och rekommenderas inte av Energimyndigheten.

¹ www.energimyndigheten.se, klimatkompensation

Gröna Bilisters bedömer den faktiska klimatnyttan som osäker eftersom:

- Metoden att beräkna klimatnyttan inte är allmänt vedertagen
- Den pågående jatropha-boomen i Afrika antyder att planteringen kunde ha skett i alla fall (dvs. additionalitetskravet för klimatkompensation är inte självklart uppfyllt)
- Kravet på att plantorna ska ha funnits i tio år för att ge avsedd klimatnytta är inte garanterat; vad händer om plantorna dör tidigare?
- Ett års klimatkompensation är relativt lite.

Gröna Bilisters bedömer dock att projektet har positiva sidor:

- Fattiga bönder får extra inkomster (givet att inte planteringen skulle ha skett i alla fall).
- Malis beroende av import av fossila bränslen minskar (även om jatrophan även vid fullskalig produktion inte beräknas stå för mer än 3 procent av Malis dieselanvändning).
- Jatrophan har positiva sidoeffekter; grödan fungerar som naturligt stängsel mot getter, kan binda lös sandjord och har funnits i över 80 år i Mali, vilket gör den väl lämpad som biobränslegröda.
- Kias kunder uppmärksammas på ett konkret och påtagligt sätt om både klimatproblem, biobränslepotential och fattigdomsbekämpning.
- Klimatkompensationen för faktisk körsträcka är utmärkt, och innebär att t.ex. en taxis årliga körsträcka på 10 000 mil kompenseras i dess helhet.
- Klimatkompensationen avser samtliga modeller, vilket är positivt.

Land Rover

Land Rover klimatkompenserar alla sina nya bilar, i ett program som täcker huvuddelen av deras globala försäljning. Kompensationen avser en total körsträcka på 7 500 mil och fortsätter även vid ägarbyte. Också själva produktionen av bilen är klimatkompenserad. Kompensationen kan förlängas när den löper ut och Land Rover överväger enligt uppgift att erbjuda förnyad klimatkompensation som en ”opt out” vid service efter de första 7 500 milen.

Kompensationen sker i samarbete med Climate Care, med exempelvis spisprojekt i Uganda, vattenkraftsprojekt i Tajikistan och vindkraftverk i Kina. Projekten i Land Rover-samarbetet anges uppfylla Gold Standard VER stream (GS-VER) och Voluntary Carbon Standard (VCS)². Climate Care rekommenderas av Energimyndigheten.

Gröna Bilisters är positiva till projektet eftersom:

- 7 500 mil är den mest omfattande klimatkompensation på marknaden.
- Projekten uppfyller högt ställda internationella krav på verifierbarhet och additionalitet (det händer verkligen och det skulle inte ha hänt i alla fall).
- Kompensationen sker i samverkan med andra projekt för ökad miljömedvetenhet och miljöhänsyn från såväl biltillverkaren som dess kunder.

² <http://www.newsdesk.se/pressroom/landrover/pressrelease/view/land-rover-neutraliserar-utslaeppen-fraan-sina-nya-bilar-237690>

- Projekten har positiva sidoeffekter, exempelvis innebär arbetet med bättre spisar i Uganda en bättre lokal hälsa och bättre lokal biologisk mångfald när kol-, paraffin- och trädanvändning för bränsle minskar.

Gröna Bilisters bedömer dock att projektet kan förbättras:

- Satsningar på vindkraft i Kina kommer inte de fattigaste till del, skapar mycket få arbetstillfällen (t.ex. jämfört med biobränsle) och sker i en diktatur.
- Land Rover är en bil med utpräglad lång livslängd, vilket kombinerat med bilens höga förbrukning gör det särskilt angeläget att också arbeta med den befintliga bilparken.
- Att många väljer att fortsätta kompensationen efter 7 500 mil bör säkerställas (projektet är så nytt att det är förståeligt att man ännu inte prioriterat det).

Volvo

Klimatkompensationsprogrammet omfattar samtliga Volvos Flexifuelfordon som säljs i Sverige. Programmet är utvecklat med Tricorona³, som har utsläppsminskande biobränsle- och vindkraftsprojekt framför allt i Indien och Kina. Projekten är i linje med Kyotoprotokollets rekommendationer, uppfyller Gold Standard och rekommenderas av Energimyndigheten (dessutom är Tricorona Gröna Bilisters samarbetspartner för klimatkompensation).

Kompensationen avser en årlig körsträcka på 1 500 mil och tre år. Efter att klimatkompensationen från Volvos sida löpt ut, kan kunden själv förlänga det. Volvo erbjuder också klimatkompensation av befintliga bilar, såväl miljöbilar som sålts innan projektet startade, som övriga fordon.

Gröna Bilisters är positiva till projektet eftersom:

- 1 500 mil per år i tre år är relativt omfattande klimatkompensation på marknaden.
- Projekten uppfyller högt ställda internationella krav på verifierbarhet och additionalitet (det händer verkligen och det skulle inte ha hänt i alla fall).
- Kompensationen sker i samverkan med andra satsningar på att minska bilens klimatpåverkan (se nedan).
- Projekten har positiva sidoeffekter, exempelvis innebär satsningen på vindkraft en förbättrad luftkvalitet i Kina.

Gröna Bilisters bedömer dock att projektet kan förbättras:

- Satsningar på vindkraft i Kina kommer inte de fattigaste till del, skapar mycket få arbetstillfällen (t.ex. jämfört med biobränsle) och sker i en diktatur.
- Att många väljer att fortsätta kompensationen efter tre år bör säkerställas (de första bilarna uppnår gränsen om ett år).
- Samtliga bilar bör omfattas – inte bara flexifuelbilarna.
- Samtliga marknader bör omfattas – inte bara den svenska.

³ <http://www.newsdesk.se/view/pressrelease/tricorona-leverar-klimatneutral-koering-av-volvos-miljoebilar-162320>

Andra aktörers klimatkompensation av bilresor

Enköping och Karlstad klimatkompenserar de egna körningarna, medan Göteborgs stads förvaltningar ska klimatkompensera den egna verksamhetens utsläpp. Riksdagen kompenserar sina taxiresor och LFV AB (tidigare luftfartsverket) klimatkompenserar alla sina utsläpp inklusive transporter. Taxi Klimatsmart har klimatkompensation som en självklar del av sin affärsidé, medan DHL, Hertz och många andra erbjuder klimatkompensation för den som är beredd att ta merkostnaden. Biltävlingen STCC, liksom Camaro Cup och Porscheklubbens verksamhet är klimatkompenserade, liksom MyMoneys billån och Gjensidiges Ecoförsäkring.

Sparsam körning

Den som lär sig köra sparsamt kan minska sin bränsleförbrukning med i genomsnitt uppemot 15 procent, samtidigt som körtiden förkortas något. Därför ingår detta i körkortsutbildningen sedan något år tillbaks, och åtskilliga kommuner, landsting och storföretag utbildar sin personal i sparsam körning, ofta kallat "eco-driving".

I samband med framtagandet av EU:s krav på nya bilars genomsnittliga koldioxidutsläpp, diskuterades en särskild stimulans till biltillverkare som utbildar sina kunder i sparsam körning, och i Sverige har Gröna Bilister föreslagit att det ska ingå som en del av kommande miljöbilsdefinition.

Land Rover är enda bilföretag där utbildning i sparsam körning ingår för alla bilar man säljer. Utbildningen är en dag, omfattar teori och praktik och sker tillsammans med ett företag som är specialiserade på att lära ut sparsam körning. Ansvarsfull och säker terrängkörning ingår också. Vid vår granskning av utbildningen bedömde vi dock att sparsam körning-momentet var för kort, med en så kort körsträcka att vinsten med utbildningen inte kunde beräknas på ett seriöst sätt.

Sparsam körning-utbildning ingår för den som köper en ny miljöbil från Volvo. Utbildningen är en heldag, genomförs regelbundet och på olika platser i landet, med Active Driving som är samarbetspart till Gröna Bilister. Volvohandlare rapporterar dock om problem med att få kunderna att faktiskt gå utbildningen, särskilt bland de som har bilen som tjänste- eller förmånsbil och då dels har lägre incitament att minska sin bränsleförbrukning, dels kan ha svårt att avsätta tiden för kursen.

Kia anger att de planerar att införa ecodriving för sina nya modeller, men har i dagsläget inte gjort det. Toyota har ett nationellt avtal med en utbildningsfirma så att återförsäljare kan beställa utbildning av ecodriving för kunder och personal. Nissan och Seat har ett liknande koncept, medan BMW och Volkswagen anger att de erbjuder utbildningen mot merkostnad för alla bilar de säljer.

Rätt tankning

Etanolförsäljningen minskade med cirka 70 procent under hösten 2008, då det var billigare att köra Flexifuelbilen på bensin än på E85. Också gasbilar kan framföras på bensin. När det sker, försvinner klimatnyttan med det förnybara bränslet, och ingen av de etanol- och gasbilar som finns på marknaden uppfyller miljöbilsdefinitionen om de framförs på bensin. Därför har en rad kommuner krav på att etanol- och gasbilar huvudsakligen ska framföras på avsett

bränsle för att få lokala miljöbilsförmåner, medan nationell miljöbilsstimulans inte har sådana krav, trots förslag från bl.a. Gröna Bilister.

Utifrån detta är det angeläget att de bilmärken som säljer etanol- eller gasbilar också medverkar till att de tankas rätt. Det anger en rad märken att de gör:

- Ford och Volvo ger rabatter på E85 till sina Flexifuel-kunder.
- Ford har ett ambassadörsprogram för ägarna av Flexifuel-bilar.
- Saab har ibland kampanjer, med bränslecheckar.
- Audi och Volkswagen ”trycker på det i kommunikationen”.

För flera andra märken är det inte relevant, då de saknar modeller som kan framföras på etanol eller gas. Chrysler, Fiat och Seat är märken med Flexifuel- och eller Bi-Fuel-modeller, men utan initiativ för rätt tankning.

Klimatkompensation av egen verksamhet

Åtskilliga företag och organisationer klimatkompenserar den egna verksamheten, eller delar av den. När inte hela verksamheten klimatkompenseras, är det vanligast att fokusera på resor, i första hand flygresor. Andra aktörer kompenserar sin kärnverksamhet, såsom hamburgerkedjan Max, som dock granskas av Konsumentverket för sitt påstående att de är ”klimatneutrala”⁴.

Bland bilföretagen är Mitsubishi ensamt om att klimatkompensera hela den egna verksamheten, medan Land Rover klimatkompenserar sina flygresor. Inga övriga bilföretag klimatkompenserar någon del av den egna verksamheten. Mitsubishi anger att det sker som en del av miljöcertifieringen, medan Land Rover använder Climate Care även för denna del.

Egen fordonsflotta

Vilken fordonsflotta bilföretagen själva har för tjänste- och förmånsbilar signalerar vilken betydelse man i praktiken ger klimatfrågan. Inget bilföretag gör som statliga myndigheter eller åtskilliga storföretag, och godkänner enbart miljöbilar. Det kan vara förståeligt eftersom man kan behöva känna till företagets samtliga modeller.

Åtskilliga bilmärken har ändå miljökrav eller ambitioner:

- Samtliga anställda inom Audi Sverige har genomgått en teoriutbildning i ecodriving, samtliga skall även genomgå en praktisk utbildning.
- Mazda anger krav på låg bränsleförbrukning, och att alla som kör långt skall köra dieselbilar.
- Saab erbjuder ”i stort sett” enbart miljöbilar.
- Toyota anger att ”Vi har en mix av våra modeller men som våra återförsäljare har vi en målsättning att ständigt följa upp och minska våra utsläpp”.
- Volvo har interna miljökrav på fordonsvalet ”under utarbetande”

⁴ <http://www.sr.se/webbradio/webbradio.asp?type=broadcast&Id=1539776&BroadcastDate=&IsBlock>

Företag som helt saknar policy för den egna fordonsparken inkluderar BMW, Fiat, Ford, Honda, Nissan, Seat och Volkswagen.

Sponsring

Snart sagt alla nationella bilföretag sponsrar någon form av event, och vilka man väljer ger en bild av hur man vill profilera sig och vilka kundgrupper man prioriterar. Åtskilliga bilföretag anger att de sponsrar något miljöprojekt och/eller någon miljöorganisation, enligt nedan:

- Ford: Organiserar Fiesta Flexifuel Cup, ett ungdomsrally med miljöbilar.
- Honda: Stödjer Naturskyddsföreningen
- Land Rover: Stödjer Born Free Foundation, Biosphere Expeditions, Earthwatch Institute, China Exploration and Research Society och Royal Geographic Society – huvudsakligen är detta internationella samarbeten.
- Kia och Mazda: Stödjer SOS-Barnbyar
- Saab: Stödjer BAFF (BioAlcohol Fuel Foundation) och WWF (Världsnaturfonden)
- Toyota: Stödjer Ekocentrum med inriktning på miljökunskap för skolungdomar.
- Volvo: Anordnar Green Car Drive
- Volkswagen: Biogassamarbete genom sitt engagemang i STCC, med energibolaget E.On.

Land Rover har dessutom som enda bilföretag ställt sig bakom Naturskyddsföreningens krav på minskade klimatpåverkande utsläpp med 40 procent till år 2020⁵. BMW anger att de inte har någon sådan sponsring, men enligt vår erfarenhet har de ett visst samarbete med WWF (Världsnaturfonden).

Svarande företag

Följande bilmärken har besvarat Gröna Bilisters enkät: Alfa Romeo, Audi, BMW, Chevrolet, Chrysler, Fiat, Ford, Honda, Jaguar, Kia, Land Rover, Mazda, Mitsubishi, Nissan, Opel, Saab, Seat, Toyota, Volkswagen och Volvo.

Övriga märken som har officiell generalagent i Sverige svarade inte trots påminnelser. Gröna Bilisters bedömning är att inget av de märken som inte svarat erbjuder något program för klimatkompensation.

⁵ <http://www.newsdesk.se/pressroom/landrover/pressrelease/view/land-rover-stoedjer-naturskyddsfoereningens-klimatupprop-242497>